

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Catalogul expoziției-eveniment
„CHIȘINĂU - 570 ANI”

dedicată aniversării a 570-a de la prima apariție
documentară a orașului Chișinău

Chișinău 2006

Director general: Alexe Rău
Alcătuitor: Raisa Melnic, Lilia Zaporojan
Procesare computerizată: Laurențiu Melnic

Chişinău

Capitala Republicii Moldova, situată în estul țării, pe râul Bâc; municipiu; reședința județului cu același nume; 850 mii locuitori. Centrul politic-administrativ, economic, științific și cultural al republicii. Nod de comunicații. Aeroport internațional. Industrie constructoare de mașini, electrotehnică și electronică, ușoară, alimentară, chimică, a pielăriei, tutunului, covoarelor, mobilei, încălțăminte, textilă. Academie de Științe, Academie de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Academie de Studii Economice, Academie de Poliție, universități, teatre, sală cu orgă, catedrale, biserici, edituri, biblioteci, muzee, monumente istorice și arhitectonice, rezervații naturale.

Atestat ca așezare rurală la 17 iul. 1436 (Chişinăul lui Acbaș). A doua mențiune documentară, în ordine cronologică, datează din 1466, în documentul de proprietate, eliberat de Ștefan cel Mare, prin care confirmă unchiului său Vlaicu Pârcălab de Cetatea Albă, o seliște, cu întreaga moșie și cu moară. La 25 apr. 1576 moșia Chişinăului, care mai bine de un secol s-a aflat în stăpânirea urmașilor lui Vlaicu Pârcălab, devine proprietate a lui Draguș, apoi a lui Hodor, Crețu și Roșca (1608-1616), Chirița Dumitrachi (1640). Devine posesiune a mănăstirilor din Iași Sf. Vineri, Galata (1640-1641) ș. a. Pe timpul domniei lui Vasile Lupu (1634-1653) era cunoscut ca principal centru economic pe noul drum comercial moldovenesc Suceava-Iași-Tighina-Cetatea Albă (1650). Localitatea este menționată documentar ca târg în ținutul Lăpușna, iar locuitorii ei ca târgoveți (2 mart. 1666). Crește și se dezvoltă, ocupând noi teritorii din cuprinsul moșiilor mănăstirești (1675-1700). În 1677 Cronica polonă de Miron Costin înserează Chişinăul printre orașele din Țara de Jos a Moldovei. În Poema polonă cronicarul precizează că în ținutul Lăpușna se aflau or. Lăpușna și orașelul Chişinău. Este prima atestare ca oraș (1677). Este menționat și de D. Cantemir în *Descriptio Moldaviae* (1914-1716). Către sfârșitul sec. al XVII-lea și în prima jumătate a sec. al XVIII-lea Moldova devine arena unor războaie duse pe teritoriul ei de străini: între polonezi-turci, tătari, între ruși-turci, tătari. La 1683 orașul este ocupat și devastat de

cazaci. În 1690 turcii îl ard și-l ruinează în mare parte, ca în 1739 să-l treacă din nou prin foc și sabie.

Recensământul populației Moldovei (1772-1774) fixează pentru Chișinău aproximativ 700-800 locuitori. Aici trăiau băștinași români și coloniști-armeni, greci, evrei. Apar primele biserici zidite din piatră: Măzărachi (1752), Sf. Împărați Constantin și Elena (1777). În a doua jumătate a sec. al XVIII-lea în oraș iau ființă primele școli organizate și susținute de stat și de instituțiile ecleziastice. Prin actul din 28 mai 1803, emis de Alexandru Moruzi este instituită prima școală domnească din Chișinău. Au fost înălțate bisericile: Armenească (1803), Buna Vestire (1807). Au fost înființate Seminarul Teologic, Eparhia Chișinăului (1813), se deschide o tipografie. Pe lângă bisericile mai vechi, care datează din sec. XVIII, în sec. XIX – începutul sec. XX au fost înălțate un șir de alte biserici: Sf. Gheorghe (1818), Catedrala Nașterea Domnului cu monumentala Clopotniță în preajmă (1830), Sf. Haralambie (1836), Luterană (1838), Romano-Catolică (1843), Sf. Teodor Tiron-Ciuflea (1858), Sf. Treime (1869), Sf. Mihail (1882), Sf. Dumitru (1902) ș. a. În 1812 orașul a devenit capitala regiunii (apoi a guberniei) Basarabia din componența Imperiului Rus. A fost deschis spitalul orășenesc (1817).

Devine centru administrativ al regiunii Basarabia (1818). Se deschid primele școli lancasteriene (1820). A fost deschisă Biblioteca Publică a Primăriei (1832). Este inaugurat Liceul Regional (1833) cu studiile în rusă și română, s-a construit Arcul de Triumf sau Porțile Sfinte (1840-1841), Școala Pomicolă din Basarabia (1842). După planul general de dezvoltare a orașului, aprobat în 1834, străzile urbei se orânduiesc în linii drepte, iau contur principalele artere și cartiere. Sporește numărul populației pe bază de urbanizare locală și de colonizare cu locuitori strămutați din alte regiuni ale Rusiei și cu migranți și bejenari de peste hotare (bulgari, sârbi, greci, armeni, găgăuzi ș. a.), majoritari continuau să rămână totuși românii. În 1856 Alexandru Bernardazzi este confirmat arhitect principal al orașului, datorită căruia Chișinăul se transformă într-un centru urban de tip european. Apar primele edificii de proporții cu aspect modern: instituții publice, blocuri de locuit. Se

construiește gara și se deschide circulația pe linia de cale ferată Chișinău-Tighina-Tiraspol (1871). La 5 iun. 1878 a fost aprobată stema orașului Chișinău. A fost înființată Școala de Pictură (1887). Pe strada principală se pune în funcțiune tramvaiul cu cai (1889). Se dă în folosință primul apeduct orășenesc (1892). Este finalizată construcția Capelei Gimnaziului de fete, astăzi Biserica Sf. Cuvioasa Teodora de la Sihla (arhitect Al. Bernardazzi) (1895). În 1905-1917 devine centrul unor evenimente istorice majore. Se intensifică mișcarea pentru drepturile naționale. Se formează Partidul Național Moldovenesc. Este dat în folosință tramvaiul electric (1913).

Este creat Sfatul Țării (1917) care, exprimând voința majorității populației din provincie, proclamă independența Republicii Democratice Moldovenești (2 dec. 1917) și, prin vot parlamentar, adoptă Declarația de Unire a Basarabiei cu România (27.03./09.04. 1918). După semnarea Tratatului de la Paris (28 oct. 1918), Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia recunosc Actul Unirii Basarabiei cu România. Anii 1920-1935 este perioada când Basarabia se încadrează activ în viața politică, economică și culturală românească. La Chișinău încep să funcționeze întreprinderi ale industriei ușoare și alimentare: fabricile de încălțăminte, de tricotaje, de blănuri, de mezeluri, câteva mori și brutării. R nasc cultura și arta națională, se dezvoltă învățământul mediu și superior. Începe să funcționeze Teatrul Național (1920). Se înființează Societatea Scriitorilor din Basarabia (1921). Se editează o serie de ziare și reviste. Se inaugurează Liceul militar, Liceul de fete Regina Maria, Gimnaziul M. Eminescu, Liceul A. Donici, Liceul B. P. Hasdeu, Liceul Eparhial ș. a. Este înălțat monumentul Lupoanca Capitolină (1925). La 29 apr. 1928 are loc dezvelirea monumentului lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Este transferată la Chișinău Facultatea de Teologie (1926), apoi și Facultatea de Științe Agricole din Iași (1933). Este fondat Istitutul Social din Basarabia (1934). Activează câteva școli de muzică: Conservatorul Unirea, Conservatorul Național. Se deschid Muzeul Național de Istorie a Naturii și Muzeul Bisericesc. Existau mai multe cinematografe: Orfeu, Odeon, Express etc. În 1940 are loc inaugurarea Filarmonicii de Stat, Muzeului de Arte Plastice,

crearea Uniunii Compozitorilor, deschiderea Conservatorului de Stat, Institutului Agricol, Institutului Pedagogic, crearea Uniunii Pictorilor.

Conform odiosului pact Ribentrop-Molotov din 23 apr. 1939, la 28 iunie 1940 URSS ocupă Basarabia. În același an Chișinăul devine capitală a RSSM. În iunie 1941 Basarabia este reintegrată în hotarele României. Chișinăul devine sediu al Guvernământului pentru organizarea provinciilor Basarabia și Bucovina (1941-1944). În 1944 Basarabia este reocupată de trupele sovietice. Prin munca băștinașilor orașul se ridică treptat din ruinele pricinuite de război. Își reiau activitatea vechile întreprinderi, intră în funcțiune noi fabrici și uzine: Fabrica de tricotaje, Uzina mecanică, Centrala Republicană de telegraf, Fabrica de încălțăminte, Fabrica de mobilă etc. Se deschide Universitatea de Stat, Institutul de Medicină. Este creat Studioul cinematografic Moldova-film. Se înființează Teatrul Republican de păpuși Licurici ș. a. Se pun în funcțiune primele linii de troleibuz. Este deschis Spitalul Clinic Republican pentru copii. Se dă în exploatare Stadionul Republican. Se deschid Teatrul de Operă și Balet, cinematograful Patria. Se inaugurează Aleea Clasicilor Literaturii Române (1957).

În anii '60-'80 ai sec. XX continuă dezvoltarea extensivă a Chișinăului. În centrul orașului își fac apariția impunătoare edificii moderne: Casa Guvernului, Casa Sindicatelor, Palatul Național, Teatrul de Operă și Balet, Ciroul de Stat, Casa Radio, hotelurile Codru, Național etc. S-a dat în exploatare conducta Magistralei de gaze naturale, s-a deschis Centrul de ocrotire a sănătății mamei și copilului. Pe baza unei filiale, s-a înființat Academia de Științe a Moldovei (1961) și a fost fondată Grădina Botanică a Academiei. Și-a deschis ușile Institutul Politehnic (1964). A intrat în funcțiune Tipografia centrală. Au început să funcționeze Uzina de tractoare, asociațiile de producție Zorile și Floare, Combinatul de vin și coniac, Uzina de frigidere, Uzina de pompe, Combinatul de carne, Fabrica de bomboane Bucuria ș. a. (1961-1985). Se construiesc, succesiv, noi cartiere: Râșcani, Buiucani (anii '60-'70), Botanica, Telecentru, Ciocana (anii '70-'80).

Criza politică și ideologică în sistemul totalitar–comunist în anii '80 au avut drept consecințe puternice manifestări cu caracter anticomunist și antisovietic, la Chișinău și în alte orașe din Moldova. Principalele revendicări și cerințe: revenirea la tradițiile istorice și valorile culturale naționale (1986-1990). Se adoptă Legea cu privire la limba română ca Limbă de Stat și revenirea la grafia latină (1989). Are loc restabilirea instituției de Primar, adoptarea Stemei de Stat a Republicii, adoptarea Declarației de Suveranitate a Republicii, adoptarea Legii cu privire la Tricolor ca Drapel de Stat (1990), adoptarea Declarației de Independență a Republicii (1991). Chișinăul găzduiește ambasadele multor state, reprezentanțe ale unor instituții și organisme internaționale. Aici au loc reuniuni, conferințe, sesiuni și congrese științifice mondiale, se deschid expoziții și târguri.

Este legat prin căi ferate și drumuri auto cu toate municipiile, orașele, centrele raionale și multe sate din republică, de asemenea cu centre urbane din România, Ucraina, Bulgaria, Turcia, Rusia, Bielarusia și alte state. Din punct de vedere administrativ este divizat în 5 sectoare: Centru, Botanica, Buiucani, Râșcani și Ciocana. Fiecare din aceste zone a avut în trecut un început și o cale de dezvoltare aparte, de sine stătătoare. Împrejurările istorice ulterioare le-au apropiat și le-au hărăzit un destin comun. Este capitala statului independent de la proclamarea acestuia (1991).

Calendar Național 2006, p.230-231

I. Chișinău, vatră de istorie

Letopisețul Țării Moldovei.- Chișinău: „Hyperion”, 1990.- 636p.
Cronica Țărilor Moldovei și Munteniei. Cronica Polonă // Costin, Miron. Opere.- București, 1958.- P.202.
Miron Costin: [portret].
Fapte trecute și basarabeni uitați.- Chișinău: „universitas”, 1992.- P.55.

Eșanu, Andrei. Eșanu, Valentina. Moldova medievală.- Chișinău, „ARC”, 2001.- 380p.

Ciubucciu, Vlad. Strădaniile marelui vornic.- Chișinău: „Lumina”, 1990.- 92p.

Eșanu, Andrei. Vlaicul Pârcălab – unchiul lui Ștefan cel Mare.- Chișinău: „Prut Internațional”, 2001.- 107p.

Grigoraș, Nicolae. Moldova lui Ștefan cel Mare.- Chișinău: „Universitas”, 1992.-423p.

Nouzille, Jean. Moldova: istoria tragică a unei regiuni europene.- Chișinău: „Prut Internațional”, 2005.- 317p.

Ștefan cel Mare: [portret].

Vasile Lupu: [portret].

Jitaru, Grigore. Blazoane domnești în Țara Românească și Moldova sec. XII-XV.- Chișinău, 1997.- 212p.

Chișinău. Orașul vechi și nou.- Chișinău: „Litera”, 1998.- P.7.

Dimitrie Cantemir. Domn al Țării Moldovei (1693, 1710-1711): [portret].

Cantemir, Dimitrie. Descrierea Moldovei.- Chișinău: „Prut Internațional”, 2003.- 258p.

Chișinău. [album].- Chișinău, 1996.- P.183.

Bezviconi, Gheorghe. Călători ruși în Moldova și Muntenia.- București, 1947.- 462p.

Costin, Miron. Opere.- București, 1958.- 533p.

Cu privire la originea numelui topic Chișinău // Revistă de lingvistică și știință literară.- 1995.- Nr.3.- P.147.

Chișinău. Atestat la 17 iulie 1436 // Nicu, Vladimir. Vol.1. Locuitorii Moldovei în documente și cărți vechi.- Chișinău, 1991.- P. 173.

Documenta Romania Historica A. Vol.1. Moldova.- București, 1975.- P. 219.

Documente privind istoria României.- Veacul XVI-XV. Vol. 1. A. Moldova.- București, 1954.- P.130.

Constantinescu-Iași P. Studii istorice româno-bulgare.- București, 1956.- P.14.

Cronici turcești privind Țările Române. Extrase. Vol. 3.- București, 1980.- P.316.

Călători străini despre Țările Române. Vol. VI.- București, 1976.- P.735.

- Cronica anonimă a Moldovei. 1661-1729.- București, 1975.- P.46.
- Bezviconi, Gheorghe. Călători ruși în Moldova și Muntenia.- București, 1947.- P.133, 142.
- Iorga, Nicolae. Studii și documente cu privire la istoria românilor. Vol. XIX. - București, 1910.- P. 125.
- Dicționarul statistic al Basarabiei.- Chișinău, 1923.- P. 284.
- Boga, L. Documente basarabene. Vol. XX.- Chișinău, 1938.- P. 144.
- Nomenclatura poștală a localităților din Basarabia.- Chișinău, 1918.- P. 83.
- Mestugean, V. Istoria armenilor. De la căderea regatului până în zilele noastre. Vol. 2.- București, 1926.- P. 62, 68.
- Negrescu, I. Figuri culturale din trecutul Basarabiei.- Chișinău, 1926.- P.7, 10, 19.
- Nica, A. Monahistul în Basarabia. 1812-1918.- Bălți, 1940.- P. 33.
- Popovici, N. Din negura trecutului. Crâmpnee de amintiri. Partea a II-a. Școala.- București, 1943.- P.33.
- Urechia, V. A. Istoria evenimentelor din Orient cu referință la principatele Moldova și Valahia, din anii 1769- 1774.- București, 1889.- P.16.
- Porta, Gheorghe. Contribuții la istoricul țiganilor din România.- București, 1939.- P. 85, 118.
- Кассо, Л. А. Россия на Дунае и образование Бессарабской области.-Москва, 1913.-С. 188, 192.
- Брокгауз, Ф. А., Ефрон, И. А. Энциклопедический словарь. Том. XV -С.-Пб., 1895,-С. 243.
- Защук, А. Материалы для военной географии и военной статистики России, собранные офицерами Генерального штаба. Военное обозрение Бессарабской области.-С.-Пб, 1863.-С.254.
- Труды Бессарабской губернской ученой архивной комиссии.- Кишинев, 1900, том. 1.-С. 211.
- История Кишинева. – Кишинев, 1966.
- Егунов, А. Н. Бессарабская губерния в 1870-1875 годах. Перечень населенных мест.-Кишинев, 1879. – С. 30.

- Кустрябова, С. Ф. Города Бессарабии. 1918-1940.-Кишинев, 1986.-С. 245.
- Кишиневские епархиальные ведомости.-1867. - № 7.-С. 77.
- Кишиневские епархиальные ведомости.-1871. - № 8.-С. 371.
- Бессарабские областные ведомости .-1854.- № 2.-24 июля.
- Бессарабские областные ведомости.-1859.- № 14.- 4 апр.
- Таблицы смертности от холеры в земских уездах Бессарабской губернии за 1866 и 1872 гг.-Кишинев, 1893.-С. 28, 29.
- Школьная сеть с кратким обзором состояния начального образования. Кишиневский уезд. – Кишинев, 1907.-С. 71.
- Сметы расходов на уездные земские управы 1884 года.- Кишинев, 1884.-С. 60.
- Фрацман, И. К. К вопросу об епархиях в Бессарабии.-Кишинев, 1901.-С. 15.
- Слущкий, М. Б. В скорбные дни. Кишиневский погром 1903 года.-Кишинев, 1930.-С. 1-120.
- Бурский, И. История 8-го гусарского любленского полка. 1807-1907.-Одесса, 1912.-С. 287, 421.
- Защук, А. Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами Генерального штаба. Бессарабская область. Ч. II -С.-Пб.- 1862.-С. 96.
- Русские в Бессарабии. Ее присоединение к России. Исторический очерк.- Кишинев, 1896.-С. 35.
- Семенов, П. П. Живописная Россия, отечество наше в его земельном, историческом, племенном, экономическом и бытовом значении. Том V, часть II. -С.-Пб.; Москва, 1898.-С. 155.

II. Cronicarii Chişinăului

- Ciobanu, Ştefan. Basarabia. Chişinău: „Universitas”, 1993.- 449p.
- Ciobanu, Ştefan. Cultura românească în Basarabia sub stăpânirea rusă.- Chişinău, 1992.- 270p.
- Fapte trecute şi basarabeni uitaţi.- Chişinău: „Universitas”, 1992.- 360p.

Bezviconi, Gheorghe. Semimileniul Chișinăului.- Chișinău: „Museum”, 1996.- 83p.

Ciobanu, Ștefan. Chișinăul.- Chișinău: „Museum”, 1996.- 77p.

Împrejurimile orașului (în sec. al XIX-lea) // Chișinău. Orașul vechi și nou.- Chișinău: „Litera”, 1988.- P.11.

Bolșacov- Ghimpu Alexandru. Moldova, din vechime până la voivodat.- București, 1999.- 151p.

Ciobanu, Ștefan. Documente din Basarabia.- Chișinău, 1928.- 79p.

Chișinău: [album].- Chișinău: „Timpul”, 1982.- P.53.

Simbolurile Țării Moldovei.- Chișinău: „Știința”, 1994.- 125p.

Eșanu, Andrei. Chișinău. File de istorie.- Chișinău, 1998.- 214p.

Bibliografia municipiului Chișinău.- Chișinău, 1995.- 286p.

Scrânciobul din Grădina Publica pe la anul 1820. [imagine] // Gheorghe Bezviconi. Semimileniul Chișinăului .- Chișinău: „Museum”, 1996.- P.9.

Бессарабское губернское земское собрание XXVII очередного созыва 1896г.- Кишинев, 1896.- 770с.

Dron, Ion. Chișinău. Schițe etnotoponimice.- Chișinău, 2001.- 109p.

Chișinău. Enciclopedie.- Chișinău: „Museum”, 1997.- 568p.

Holban, Eugen. Dicționar cronologic.- Chișinău: „Museum”, 1998.- 230p.

Chișinău. Tabel cronologic // Chișinău:[album].- Chișinău, 1996.- P.185.

III. Târgul Chișinău

1436 (6944) iulie 17, Vaslui. Prima mențiune documentară a Chișinăului // Cugetul.- 2000.- Nr.3.- P.5.

Arbore, Zamfir. Dicționarul geografic al Basarabiei.- Chișinău: „Museum”, 2001.- 235p.

Chișinău. Municipiu. Capitala Republicii Moldova. Reședința județului Chișinău. Atestat în 1436 // Localitățile Republicii Moldova. Vol.3.- Chișinău, 2001.- P.562.

Mihai Eminescu:[portret].

Chișinău. Piața Marii Adunări Naționale. 3 octombrie, 1998: [imagine] // Chișinău și chișinăuienii.- Chișinău, [S.a.]- P.5.

Григорьев, И. Путешествие в век девятнадцатый // Кодры.- 1970.- С.127.

„Intru în oraș, scrie un călător rus la anul 1829, merg pe niște străzi înguste și murdare și mă aștept că înainte voi găsi clădiri asiatice sobre, dar liniștite. Zădarnică speranță! Între colibele vechi, pretutindeni se înalță case destul de bune; gardurile de pe lângă mai multe case boierești s-au dărâmat; au rămas numai porțile, pe lângă unele chiar de piatră, care mărturisesc că stăpânul cândva vroia să trăiască omeneste, pe lângă altele – doi stâlpi cu o grădină de-a curmezișul, adevărată spânzurătoare...”

Nicolai Rusev. Plai natal // Revistă de istorie a Moldovei.-1995.- Nr. 2.- P. 52.

De la prima linie e o cale atât de lungă // Calea ferată din Moldova. 130 de ani de activitate.- Chișinău, 2001.- P.7.

Panighianț, Teodor. Prin Chișinăul de altă dată... // Columna.- 1992.- Nr.2.- P.51.

Carrocci, Amadeo. Colors of Moldova. [album].- Graficart, 2004.- P.10.

"Celebrul istoric și filolog român B.-P. Hasdeu a considerat că numele Chișinău provine de la termenul „Chișinău” (cheșene) prin mausoleu, cavou, cupolă și a apărut pe locul unei „seliști tătăreti”."

Buletinul Institutului de Cercetări Sociale al României. Regionala Chișinău. Tomul II.-Chișinău, 1939.- 666p.

Кубарь, Олег. Кишинев в 1821г. // Молдова литературная.- 1993.- Nr. 4.- С.236.

Andrieș-Tabac, Silviu. Heraldica teritorială a Basarabiei și Transnistriei.- Chișinău, 1998.- 156p.

IV. Tipografii. Edituri. Biblioteci.

- Mahu, Raisa; Melnic, Laurențiu. Hronicul tipografiilor și editurilor din Moldova (1643-2003).- Chișinău: BNRM.- 2005.- 380p.
- Colesnic, Iurie. Sfatul Țării. [Enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1998.- 347p.
- Presa Basarabiei de la începuturi până în anul 1957.- Chișinău: „Epigraf”, 2002.- 619p.
- Tratatul de la Paris. 28 octombrie 1920. [Istoria românilor între anii 1918-1940.(internet)].
- Ganenco, Petru. Scrieri istorice. Vol.1.- Chișinău: BNRM, 2001.- 196p.
- Ganenco, Petru. Scrieri istorice. Vol.2.- Chișinău: BNRM, 2001.- 196p.
- Presa din Basarabia. Analize, contexte, valori (1874-2004).- Chișinău, 2005.- 143p.
- Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol.1.- Chișinău: „Universitas”, 1993.- 313p.
- Colesnic, Iurie. Basarabia necunoscută. Vol.2.- Chișinău: „Museum”, 1993.- 285p.

„... din cartea domnească de întăritură de la Petru Șchiopul, domnul Țării Moldovei (1574-1577, 1577- 1578, 1582- 1591), purtând această dată, aflăm că „Vasutca, fiica Măricăi, nepoata lui Eremia, ce a fost visternic, ce s-au chemat în călugărie Evloghie, strănepoata lui Vlaicul, de bună voia ei, de nimeni silită nici asuprită, și a vândut ocina și moșia ei dreaptă, un sat cu numele Chișinăul pe Bâc, în ținutul Lăpușnei și cu mori în Bâc” ...”

Andrei Eșanu

- Biliban, Vera. Maria Nagovskaia - fondator a trei școli de fete din Chișinău // Pergament. Anuarul arhivelor Republicii Moldova.- 1998.- Nr.1.- P.89.
- Арабаджиу, Радион. Неоконченная симфония.- Кишинэу, 1990.- 142с.

Vnorovschi, Cleopatra. Școala eparhială de fete din Chișinău.- Chișinău: „Museum”, 1995.- 32p.
Chișinăul în enciclopediile lumii // Basarabia.- 1996.- Nr.8.- P.150.
Negru, Nina. Bibliotecile Basarabiei și ale Transnistriei și conștiința de comunitate.- Chișinău: BNRM, 2002.- 191p.
Brâncoveanu, Valentina. Orașul vechi.- Chișinău: BNRM, 2002.- 36p.
Biblioteca Națională din Chișinău către 170de ani: [Timbru].

V. Construcțiile lui Bernardazzi

Бубис И. М. Зодчие Бернардацци.- Кишинэу, 1997.- 107с.
Gara Chișinău: [image].
Chișinău: [pasaj].
Кишинев. Женская земская гимназия: [image].
Кишинев. Греческая церковь: [image].
Primăria Chișinău: [image].
Sala cu Orgă: [image].
Turnul de apă: [image].
Gimnaziul de fete: [image].
Biserica „Sf. Paraschiva de la Sihla”: [image].
Bernardazzi, Alexandru. Catalogul expoziției.- Chișinău: BNRM.- 2002.- 27p.
Доклад Бессарабской Губернии Земской Управы. 1912.- Кишинэу, 1912.- 61с.
Трубецкой Б.А. Пушкин в Молдавии.- Кишинэу, 1963.- 383с.

„... printr-o carte domnească de întăritură de la 4 august 1641 Vasile – vodă Lupu (1634-1653) le dă dreptul călugărilor de la mănăstirile Sfânta Vineri și Balica din Iași să strângă zeciuiala de pe toate veniturile satului Chișinău, din toate câte se cultivau pe această moșie: „din toată pâine, den fân și din legumi, și din in, și din cânepă, și den tot venitul la sat, la Chișinău”.”

Andrei Eșanu

„Vasile Lupu printr-o dispoziție din 28 august 1642, trimite pârcălabii din Lăpușna „la sat la Chișinău și, le ordonă el, „să strângeți oameni buni și bătrâni și dinprejur megiași și să socotiți cum veți ști mai cu dreptul cu sufletele voastre să alegeți hotarul satului Chișinăului despre alte hotare”.

Ștefan Ciobanu

- Carrocci, Amadeo. Moldova:[album].- Graficart, 2004.- P.62.
- Sainciuc, Lică. Colina antenelor de bruiaj.- Chișinău: „Museum”, 2000.- 95p.
- Эминеску и А.С.Пушкин // Поповичъ, К.Ф. Пушкин на юге. – Кишинэу, 1958.- С. 112.
- Приезд А.Пушкина в Кишинев // Лебедев, Б. Дом музей А. Пушкина в Кишиневе.- Кишинэу, 1959.- Пл. 3.
- Инжеватов, И. Пушкин и молдавский народ.- Кишинэу, 1949.- 125с.
- Юрченко, Э. Облик Кишинева пушкинской поры // Кодры, 1984.- № 9.- С. 143.

VI. Bisericile Chișinăului

- Buzilă, Boris. Din istoria vieții bisericești din Basarabia.- București, 1996.- 374p.
- Ghimpu, Vlad. Biserici și mănăstiri medievale în Basarabia.- Chișinău, 2000.- 219p.
- Biserica Sf. Împărați Constantin și Elena din Chișinău // Ghid de monumente și situri istorice din Republica Moldova.- Chișinău, 1998.- P. 35.
- Catedrala 1830-1835: [imagine].
- Георгиевская церковь. 1819: [imagine].
- Biserica tuturor Sfinților. 1830: [imagine].
- Biserica Măzărache: [imagine].
- Capela fostului gimnaziu de fete. Sec. al XIX-lea: [imagine].
- Biserica Nașterea Maicii Domnului: [imagine].

Кишиневско-молдавская епархия в период с 1944-1989.- Ново-Нямцкий монастырь, 2004.- 319с.

Biserica Adormirea Maicii Domnului / Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.78.

Biserica Apostolică Armenească Sf. Maica Domnului // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.79.

Biserica Buna Vestire // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.80.

Biserica Înălțarea Domnului // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.81.

Biserica Întâmpinarea Domnului // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.81.

Biserica Învierea Mântuitorului // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.81.

Biserica Luterană // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.82.

Biserica Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, bucurie a tuturor celor îndurați // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.83.

Biserica Romano-Catolică Providență Divină // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.83.

Biserica Sf. Cuvioasă Teodora de la Sihla // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.84.

Biserica Sf. Dumitru // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.85.

Biserica Sf. Ilie // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.85.

Biserica Sf. Mucenic Haralambie // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.86.

Biserica Sf. Nicolae // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.87.

Biserica f. Arhangheli Mihail și Gavriil // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.88.

Biserica Sf. Împărați Constantin și Elena // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.89.

Catedrala Nașterea Domnului // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.118.

Catedrala Schimbarea la față // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.119.

Catedrala Sf Mare Mucenic Teodor Tiron // Chișinău: [enciclopedie].- Chișinău: „Museum”, 1997.- P.120.

VII. Muzeele Chișinăului

Muzeul de Etnografie și Studiere a Ținutului Natal.- Chișinău, 1966.- P.12.

Muzeul Național de Istorie a Republicii Moldova: [imagine] // Moldova.- 2000.- P. 6.

Muzeul de Arte: [imagine] // Chișinău: [album].- Chișinău, 1984.- Pl.55.

Muzeul Național de Arte Plastice: [pliant].

Muzeul de Arheologie a Republicii Moldova: [imagine].

VIII. Chișinăul de altă dată

Casa Catargi: [imagine].

Palatul de Justiție: [imagine].

Casă de locuit. Sec. XIX: [imagine].

Strada „Toma Ciorbă”: [imagine].

Casa eparhială Serafimov: [imagine].

Casa arhitectului Bernardazzi. Sec.XX. [imagine].

Scrânciobul din Grădina Publică. 1820: [imagine].

Moara Roșie. Sec. XIX: [imagine].

Gimnaziul de bărbați nr.1. Sec. XIX: [imagine].

Cercul Militar Chișinău: [imagine].

Благородное собрание. Кишинэу: [imagine].

Костель-Кишинэу: [imagine].

XI. Chișinăul după 1940

- Lisețki, M. Chișinăul în anii Marelui Război pentru Apărarea Patriei.- Chișinău, 1985.- 206p.
- Basarabia 1940.- Chișinău, 1991.- 237p.
- Chișinău în 1941.- Chișinău: „Museum”, 1996.- 78p.
- Chișinăul din memoria peliculei // Chișinău în 1941.- Chișinău: „Museum”, 1996.- 78p.
- Floriu, Constantin. Între Hitler și Stalin. România și pactul Ribentrop-Molotov.- București, 1991.- 133p.
- Legea privind statutul municipiului Chișinău // Monitorul oficial al Republicii Moldova.- 1995.- Nr.6.- P.37.
- Moldova: [album].- Chișinău: „Litera”, 2006.- P.93.
- Patrimoniu.- 1980.- Nr.1.- 203p.
- Universitatea Tehnică a Moldovei: 1964-2004: [album].- Chișinău, 2004.- 191p.
- Hinsley, F.M. Suveranitate.- Chișinău, 1998.- 200p.
- În apărarea Independenței și a Constituției Republicii Moldova.- Chișinău, 2003.- 40p.
- ULIM.- Chișinău, 2002.- 36p.
- Eremia, Anatol. Chișinău, străzile orașului.- Chișinău, 1993.- 64p.
- Vartic, Andrei. Snegur.- Chișinău, 1996.- Pl.8.
- Казаков, В. Помнят улицы.- Кишинев, 1976.- 90с.

X. Chișinăul teatral

- La răscruce de milenii. Sectorul Centru.- 2003.- 160p.
- Cemortan, Leonid. Teatrul Național din Chișinău.- Chișinău, 2000.- 300p.
- Uniunea Teatrală din Moldova .- Chișinău, 2003.- 64p.
- Lucefărul – Teatrul Republican.- Chișinău, 1975.- 24p.
- Teatrul Național „Mihai Eminescu”: [imagine].
- Joc. Aniversarea a 60-a a Ansamblului Academic de Stat de Dansuri Populare Joc.- Chișinău, 2005.- 23p.
- Teatrul Dramatic Rus „A.P.Cehov”: [imagine].

Teatrul de Păpuși „Licurici”: [pliant].
Carrocci, Amadeo. Kishinev in blak and white: [album].- Chișinău,
2002.- 84p.
Asociația Națională a Producătorilor din Moldova. 12 ani.- Chișinău,
2006.- 263p.
Cataloage expoziționale – 2005.- Chișinău: BNRM, 2006.- 122p.
Fabrica „Bucuria”: [imagine].
Carrocci, Amadeo. Timp fără timp: [album].- Graficart, 2005.-
150p.